

“ ”

Enpresak 200 pertsonari ematen die lana, baina lur horiek berreskuratuta 1.400 familia biziko lirateke

Marylen Serna, Kolonbiako aktibista

Komite Internazionalisten bidez, gure artean izan dugu Marylen Serna (Cajibío, Cauca, 1965) Kolonbiako borrokalari soziala. Bizitza militantea lau ardatzen inguruan garatu du: nekazarien eskubideak, emakumeenak, lurraldearen defentsa eta gatazka armatuaren erresoluzioa. Borrokatzen duen proposamena honetantxe laburtzen du: kultura eta etnia askoko lurralde bat, non nekazariak eta pertsonak bizitza bat garatu ahalko duten.

 RUBEN SANCHEZ BAKAIKOA DOSPORDOS / ARGIA CC BY-SA

Marylen Sernak badu zer konstatu pinu eta eukaliptoen esplotazioa maite ez dutenentzat, eta, oro har, lurraren alde borrokatzen direnentzat. Komite Internazionalistako kideek Sernak Euskal Herrian egindako bisitan ohartarazi dute hemengo lantegi batzuk ere Kolonbiako estraktibismoaren parte direla, multinazional horientzat egiten baitute lan.

Cauca departamentuan, Sernaren jaioerrian, kalteak eragiten dituen multinazional bat da Smurfit Westrock. Enbalajerako kartoigintzan mundu mailako enpresa handiena da egun, Irlandako Smurfit Kapparen eta AEBetako Westrocken fusioaren ondoren eratutako transnazional erraldoia baita. Euskal Herrian ere lantegiak ditu, lurretan (Biz-

kaia) eta Zangozan, Cordovillan eta Agoitzan (Nafarroa); Komite Internazionalistek oroitarazi dutenez, 800 langiletik gora ditu lau fabrika horietan eta milioika euroko irabaziak izan ditu, azken datuen arabera.

Cauca departamentura duela 50 bat urte iritsi zen multinazionala, eta Sernak ziurtatu duenez, lehen unetik kontrako borroka egin zioten, lur gehiago erosi edo bereganatu ez zitzan: “Borroka hori ez genuen galdu, baina ez genuen aurrera egitea lortzen”. Enpresak beste lursail bat erosi orduko, komunitatea aurrez aurre zuten, makinaria edo laboreak erretzen, zuhaixkak erauzten... Horrela eman zituzten 1980ko, 1990eko eta 2000ko hamarkadak. Enpresak, orduan, taktika aldatu zuen eta lurra erosi beharrean, aloka-

tzen hasi zen, gutxienez lau uztatarako, hau da, 30 urterako. Pinu eta eukaliptoen haziak edo landaretxoak banatzen zizkion jendeari, eta bakoitzak bere lurretan landatzen zituen. Horregatik, azken hamar urteotan komunitateak ere taktikak aldatu ditu, eta alokatutako lur horiek okupatzea zaila denez, lur horiek “zuhaitzetatik desokupatzen” dituzte.

INSTITUZIOEN BABESA

Anthony Smurfit, enpresaren sortzailearen biloba eta gaur egungo konpainiaren zuzendari nagusia, Europar Batasunako Legebiltzarreko industria mahaiaren kide da egun. Cauca eta Kolonbian ere enpresak alderdi politiko guztietako kanpainak finantzatzen laguntzen du, eta harreman estuak dituzte gobernu eta

udaletan: administrazioari ingurumen politikak diseinatzeko lagundu diote, eta basoak babesteko subsidioak bereganatzen dituzte, Sernak ziurtatu duenez. Beren burua enpresa “berde” gisa agertzen dute, ekologikoa, jasagarria... Baina, gero, “ur inguruen” legea ez dute betetzen: Kolonbiako legediak dio ur iturri baten 30 metroko inguruan ezin dela erein. Baina lurraldearen aldeko borroka mugimenduko kideek egiaztatu dute lege hori bortxatu eta iturburu asko agortu dituztela.

Gauzak horrela, enpresak bere alde ditu poliziaren eta armadaren baliabideak: istiluen kontrako eskudroi bereziak, lurraldearen militarizazioa, droneak... giza eskubideen urraketak etengabeak dira, Sernak kontatzen duenez. Horrez gain, talde juridiko indartsuen bidez, mehatxuak egiten dituzte, enpresaren aldeko komunitateak diruz laguntzen dituzte eta beren langileak

ere enpresaren alde guztiz lerrokatu eta lehen lerroan kokatzen dituzte: lursail bat askatzeko desokupazio bat hasi orduko, aurrena langileak joaten dira kontra egitera. Maiz, langileak komunitate kideak dira, senideak, auzolanetako kideak; horrek komunitatea hausten du eta tentsio handiak sortzen ditu.

Caucako lurren defentsan ari direnak gobernuarekin mintzatu dira eta handik adierazi diete badutela borondatea lurrrak erosi eta komunitateko nekazariei banatzeko. Dena den, enpresa da erabakitzen duena lur horiek saltzeko eskaintzen dituen edo ez, eta oraingoz behintzat ez dute halakorik egin.

Lurrrak defendatzeko ekintza zuzenak 1.200 familia daude sartuta borroka horretan, modu klandestinoan, baina haietarikoa bederatzi pertsonak –Serna da bat– aurpegia erakutsi dute hedabideetan. Irlandara joan ziren enpresaburuekin hitz egitera, eta bertan jaso zuten

Enpresak landatu berri zituen 125.000 zuhaixka erauzi zituzten aktibistek; enpresak ez zuen beste lurrik erosi harrezkero

erantzuna zera izan zen: “Kolonbiako gure ordezkariak esandakoa berresten dugu geuk ere”.

Baina komunitatean etsi gabe dihardute lanean enpresak lur gehiago lortu ez ditzan, ez erosita eta ez alokatuta. Duela hiru urte, enpresak erosi berria zuen makina erraldoi bat, zuhaitzak ebaki, azala kendu, moztu eta kamioian sartzen zi-

tuena, eta iritsi zen egunean bertan erre zuten. Bestalde, gobernuak II. Mundu Gerraren ostean alemaniar nazi batzuei eman zizkien lur batzuk, eta pertsona horiek alde egitean esan zuten lur horiekin edozer egitea baimentzen zutela, nekazariei ematea izan ezik. Sernak kontatu duenez, duela sei urte, egun batetik bestera, 350 hektareako lursail horretan agertu zen enpresa. Jendea galdezka hasi ea alokatua zen-edo, eta jakin zuten ezetz, enpresak erosi zuela. Itxaron zuten landatu zezaten, eta bukatu zuten eguneko gauean bertan, 1.200 bat pertsona lursailean sartu, eta landatutako 125.000 zuhaixkak erauzi zituzten. Enpresak ez zuen beste lurrik erosi harrezkero.

2021eko uztailaren 28an, berriz, enpresaren lurretan sartu eta komunitatearena zena berreskuratzen hasi ziren, zuhaitzak moztzen, animaliak sartzen landareak jan zitzaizten, landareak erretzen... Horren harira, abuztuaren 2an Poliziaren ESMAD eskadroiak nekazari bat hil zuen, Sernak salatu duenez. Joan den otsailean beste kide bat hil zen zuhaitz bat gainera erorita, eta martxoaren 30ean beste ekintza batean armadak gogor jo zuen, tanketa eta guzti; hedabideetan zabandu zuten nekazariak gerrillariak zirela. Egiaztatze misio bat bultzatzen ari dira, pertsona horiek nekazariak zirela frogatu dadin.

HERRIAREN BURUJABETZA ETA AUTODETERMINAZIOA HELBURU

“50 urte hauetan, zein izan da enpresa honen inpaktua lurraldean?”, galdetu diogu Sernari. Iturburu asko agortu dira eta lurrak kaltetu, besteak beste. Adibide gisa jarri du lursail bat, hamar familiaren artean erosi zutena: bost urte eman dute lur hori emankor bihurtu nahian, izan ere, urte luzez pinu landaketak egin eta agrokimikoak bota ondoren, lurra antzua da, eta denbora behar du berriz emankorra izan dadin. “Prozesu gogorra eta luzea izan da, bost urte pasa dituzte familiek elikagairik ezin lurretik atera, baina ez dute beste aukerarik”. Halere, Sernak baieztatu du inpakturik handiena lurren pilaketa izan dela, alegia, lur gehienak esku gutxitan geratzea.

Gaur egun, sei senideko familia batek batez beste 1,3 hektarea dauzka Cojiban, eta “horrekin sei lagun bizitzea ez da bideragarria”, Sernak gaitzetsi duenez. Enpresak, berriz, 2.970 hektarea dauzka jabetzan, eta horri gehitu behar zaizkio alokatzen dituen lurrak. Horregatik, komunitateen borroka da lur horiek bir-

banatzea. Familia askok landatik hirietara jo behar izan dute, eta lantegian lan egiten duten pertsonak beren identitatea galdu dutela azaldu du Sernak: “Zer den nekazaria izatea, autonomia izatea, lurretik bizitzea... soldatapeko langile bihurtzen dira”. Bestalde, lurren pilaketa horrek elikadura burujabetzan eragin die: “Lehen gure eskualdea elikaduraren aldetik jasangarria eta burujabea zen”.

Maiz entzuten dugu enpresariak lanpostuak sortzen dituztela, baina Sernak ikuspegi hori kritikatu du: “Enpresak 200 pertsonari ematen die lanpostua; guk lur horiek berreskuratu eta komunitateei itzuliko bagenizkie, 1.400 familia biziko lirakeke era autonomoan, eta lurraldean autodeterminazioa eta autonomia handituko lirakeke”. Hori dela eta, bi jatorrizko herriren eta hamahiru nekazari erakunderen arteko batasuna egin zuten, eta hortik ari dira borroka hau bideratzen.

Enpresa kexu agertu ohi zaie: “Zergatik gu? Zer egin dugu gaizki? Zer du-

zue gure kontra? Zergatik izan behar dira gure lurrak eta ez beste batzuk?”. Multinazionalak argudiatzen du 50 urte daramatzatela han, eta horrek “eskubidea” ematen diela monolaborantzarekin jarraitzeko. Borrokalari sozialek, berriz, zera erantzuten diote: “Nahiko denbora eman duzue dagoeneko, bada garaia lur horiek itzul ditzazuen”.

Beren nahia, funtsean, hori da: “Lurralde bat, kultura eta etnia askokoa, non basoak zaindu, lursailak, urak eta lurrak eurak ordenatu, eta elikagaiak eskuratuko genituzkeen... Lurralde horien autodeterminazioa gauzatu eta bizitzarako lurralde bat sortu nahi dugu”.

BAKE PROZESUEN SAIAKERAK

Kolonbian izan diren gerrilla gehien-gehienak egon dira Caucan: M-19, Quintin Lame, ELN, FARC-EP... Bestalde, talde paramilitarrak eta gobernua (armada eta polizia). Eta triangulua ixteko, komunitateak eta herri mugimenduak; hor

CAUCA

Cajibiok, Marylen Sernaren jaioterriak, *haize-kutxa* esan nahi du eta *Kolonbiako musika txokoa* esan ohi zaio, musikari askoren sorlekua izan baita. Bertan, 40.000 pertsona bizi dira, nasa, misak, yanacona eta beste hainbat jatorrizko herri, afro-kolonbiarrak eta zuriak, haietariko asko nekazariak. Sernaren familia bera da herriko historiaren erakusgarri: aita nasa herrikoa, amama zuria, ama nekazarien lider bat, eta beren etxea komunitatearen bilgune zen. Han antolatzen ziren *mingak* (auzolanak), festak eta jai erlijiosoak. Familia handia ziren: amaren aldetik, guztira, hamahiru neba-arreba, eta bakoitzak beste zazpi edo zortzi seme-alaba izan zituen.

Cajibio Cauca departamenduan dago, herritarren arteko antolaketa maila handiko lurraldean. 1992an, esaterako, 500. urteurrenaren ospakizun famatua izan zenean, Caucatik bideratu ziren orduko borrokak, espainiarren etorreraren kontra: “Gobernuak festa handi bat egin nahi zuen eta Caucatik emakumeek, jatorrizko herriek, afroek eta nekazariak kontra egin genion”. Ospakizuna galarazteko errepide nagusia (Panamerikarra) eten zuten urriaren 12an eta errepresio handia jasan zuten horregatik. Hain zuzen, errepidea etetea izan da historikoki beren arma nagusietako bat. 1999an, berriz, lurra berreskuratzearen aldeko borrokan 26 egunez gelditu zuten trafikoa, gobernuarekin hitzarmena sinatu arte.

Horren aurrean, betiko familia boteretsuak bizi izan dira: Valencia, Negret, Irigorri eta Mosqueratarrak. Erlijio-kongregazio nagusiek ere badituzte komentuek bertan, eta esklaboen salerosketaren gune nagusietako bat izan zen Cauca, *Puente del humilladero* izeneko zubian, Sernak zehaztu duenez. Gaur egun, jatorrizko herritar zein pertsona afro askok familia boteretsu haien abizen berak dituzte, esklaboek beren jabeen abizenak hartu behar zituzten eta.

ANTONIO CASCIO / CTXT CC-BY-NC

kokatzen da Sernaren jarduna, eta militantzia horretatik bake prozesuetan parte hartu izan du.

FARC-EP eta gobernuaren negoziatzen hasi zirenean, bake prozesua bultzatzearen aldeko mobilizazio handietan parte hartu zuen, baita sortu ziren foroetan ere. Gutxiatik izan bazen ere, bake ituna berresteko plebiszitua galdu zuten, eta ondorengo gobernuak ez dute bete nahi izan, Sernak gogorarazi duenez. Horrek ekarri zuen desmobilizatu ziren gerrillarietako batzuek berriz armak hartu izana.

ELNrekin bake prozesua izan zenean, *Mesa Social para la Paz* prozesua bultzatu zuen Sernak, eta *Consejo Nacional de Participación y Convivencia*-ko Batzorde Nazionalako kide izan zen. Azken prozesu horretan, mugimendu sozialen parte hartzea handiagoa izan zen: 82 topaketa egin zituzten, eta guztira 90 sektore ekonomiko eta sozial zeuden ordezkaturak. Une honetan negoziazioak etenda daude, eta Sernaren ustez gobernuarena da ardura nagusia: “Horrelako prozesuetan desmobilizazioa eta armagabetea bakarrik bilatzen dituzte, eta ELN bezalako talde bat ez da bide horretan sartuko”. Kolonbiarraren iritziz, horrelako prozesuek balio behar dute gatazkaren sustraietan dauden gizar-tearen arazoak konponbidean jartzeko. “Pena izan da, gobernu aurrerakoi honekin aukerak egon zitezkeela uste baitzen”, dio Sernak. Azkenean, ELNk negoziazioak utzi zituen eta gobernuak hori baliatu zuen su etena haus-tekotik, Sernak nabarmendu duenez.

HERRITARRAK TALDE ARMATUEN ERDIAN

Gerrillekiko harremana ezberdina izan da lehen eta orain. Lehen herri mugimenduen borroka eta gerrillena osagarriak ziren, Sernak azaldu duenez: batzuk arlo sozialean jarduten ziren, besteak, militarrean. Orain hainbat motatako talde armatuak daude, eta Caucan arazoak dituzte. Herri mugimenduetatik autonomia defenditzen dute, baina talde armatu berriek lurraldearen erabateko kontrola ezarri nahi dute, ekonomikoa, soziala, antolaketa mailakoa, legez kanpoko laboreak erabiltzen dituzte, umeak errekrutatu... Herri mugimenduak beren mende nahi dituztela dio Sernak, eta lortu ezean helburu militar bilakatzen dira hainbatetan.

Paramilitarrak, berriz, bortizkeria mailan lehen bezain izugarriak ez direla dio Sernak, baina ez dira desagertu eta gizartea kontrolatzen jarraitzen dute ekonomikoki. Sernaren iritziz berrantolatzen ari dira: kide berriak lotzen eta militarki berarmatzen. *Clan del golfo* delakoa da hedatuena, eta Sernak kontatu duenez: “Hainbat enpresarekin loturak eta negoziak dituzte, eta jarraitzen dute meatzaritza ilegalen, narkotrafikoan eta *gota a gota* negoziok; interes altuko kredituak ematen dituzte eta kobratzera pasatzen dira motorrean egunero, maiz armaturik”. Talde armatu horien erdian bizi dira Caucako herritarrak, euren lurra defendatzeko borrokari eusten. ●